Provincie
Noord-Holland

Voortgangsrapportage Tussenstand actieagenda circulaire economie 2017-2020

CIRCULA

VOORWOORD

In 2017 heeft de provincie Noord-Holland het Ontwikkelingsperspectief en de Actieagenda circulaire economie 2017 t/m 2020 ‘We maken het rond’ vastgesteld. We zijn na anderhalf jaar nu halverwege de uitvoering. Met de verkiezingen voor Provinciale Staten in het vooruitzicht is het nu een goed moment de tussentijdse balans op te maken en te zien welke resultaten tot nu toe zijn bereikt en wat we nog gaan doen.

De provincie wil de beweging richting een circulaire economie versnellen en zij aan zij staan met voortrekkers die datzelfde doel nastreven. In het afgelopen jaar heeft de provincie daarom bedrijven en startups in Noord-Holland op verschillende manieren ondersteund bij het verbeteren van hun circulaire bedrijfsvoering. Er is geld beschikbaar gesteld voor circulaire innovaties via onder andere het InnovatiefondsNH en het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland. PIMNH heeft tientallen bedrijven geholpen om meer inzicht te krijgen in de financieringsmogelijkheden.

Ik kijk met veel plezier terug op de selectiedag van GO!-NH waar zo’n twintig enthousiaste teams hun circulaire idee of product presenteerden. GO!-NH voorziet echt in een behoefte en inmiddels hebben wij meer dan 20 teams begeleid om hun idee op het gebied van duurzame mobiliteit of circulaire economie klaar te stomen voor de markt.

Noord-Holland mag zich gelukkig prijzen met veel vooruitstrevende bedrijven, een sterke kenniseconomie en creatieve industrie van wereldniveau. Dat zorgt ervoor dat onze provincie een van de koplopers is in vergelijking met andere regio’s in de Europese Unie. Dat is een mooi resultaat. Om deze positie te behouden en kennis met elkaar te delen is een stevig netwerk van groot belang. Om het netwerk op het gebied van innovatie te versterken zijn wij partner geworden van Amsterdam Smart City en heb ik in eind oktober de samenwerkingsovereenkomst met Impact Hub Amsterdam ondertekend.

Ook was er veel aandacht voor het gebruik én de productie van grondstoffen. Zo heb ik in het najaar het Seeweed Processing Lab bij ENC-TNO in Petten mogen openen en heeft het project Grass2Grit een grote Europese subsidie ontvangen. Deze innovatie, waarbij strooizout wordt gemaakt uit bermgras, is een uitvinding van een van onze provincie-medewerkers.

Ik hoor helaas nog te vaak dat bedrijven en start-ups tegen wetten en regels aanlopen waardoor het niet lukt om hun mogelijkheden om circulair te ondernemen optimaal te benutten. De bestaande wet- en regelgeving moét worden aangepast om de weg vrij te maken voor de circulaire koplopers. Daarom ben ik samen met ondernemers naar Brussel afgereisd om onder andere met de Europese Commissie te praten over de ontwikkelingen op het gebied van circulaire economie en heeft de provincie een meldpunt geopend om inzicht te krijgen in de belemmeringen. Er zijn 22 belemmeringen door 12 stakeholders ingebracht. De gesignaleerde belemmeringen zijn met name afkomstig uit de agrosector.

Het goede voorbeeld geven is ook belangrijk! De provincie wil een circulaire provincie worden en scherpt haar eigen inkoop en aanbestedingsbeleid aan. De organisatie wil zo snel mogelijk naar 100% circulair inkopen bij alle Europese aanbestedingen van werken en leveringen en maakt circulaire economie een vast aandachtspunt bij de ontwikkeling van beleid.

Deze voortgangsrapportage geeft u een volledig overzicht van alle acties die op diverse 'sporen' zijn gerealiseerd. Het laat zien dat de transitie naar een circulair systeem niet van de ene op de andere dag is geregeld, maar ik zie dat we met elkaar op de goede weg zijn. Gelukkig durven steeds meer ondernemers het aan om op een veel duurzamere manier om te gaan met grondstoffen, productieprocessen en afval.

Ik wil iedereen bedanken voor de betrokkenheid bij de uitvoering van het ontwikkelingsperspectief en hoop dat wij op uw inzet en enthousiasme kunnen blijven rekenen. We moeten het immers samen rond maken.

Jack Chr. van der Hoek
Gedeputeerde Energie, Duurzaamheid en
Circulaire economie

VOORTGANGSRAPPORTAGE TUSSENSTAND ACTIEAGENDA CIRCULAIRE ECONOMIE 2017-2020

In het coalitieakkoord van 2015, "Ruimte voor groei", heeft circulaire economie een plek gekregen:

Wij onderschrijven het belang van de 'circulaire economie', waarbij zoveel mogelijk grondstoffen opnieuw worden gebruikt (ook wel de grondstoffenrotonde genoemd). De overstap naar een circulaire economie is een grote verandering voor bedrijven, maar biedt ook kansen voor economische ontwikkeling. In het Noordzeekanaalgebied/ Westas zien wij in het bijzonder kansen op dit gebied. De rol van de provincie in deze is die van verbinder van initiatieven en kennismakelaar richting bedrijfsleven en gemeenten. Wij vervullen deze rol via het Servicepunt Duurzame Energie.

Dit was de aanzet voor het stapsgewijs uiteindelijk in 2017 komen tot een **Ontwikkelingsperspectief circulaire economie, "We maken het rond":**

"In het ontwikkelingsperspectief is beschreven hoe de provincie de transitie naar een circulaire economie wil versnellen. Omdat deze transitie nog in de kinderschoenen staat en een hoogdynamisch karakter kent waarvan de uitkomst zich moeilijk laten voorspellen, kiezen wij er bewust voor om geen harde beleidsdoelen- of lijnen te stellen. Op die manier houden we de mogelijkheid open tot herpositioneren, waarbij het nog niet altijd duidelijk hoeft te zijn hoe we uiteindelijk tot het einddoel komen. We presenteren een perspectief waarmee de koers en contouren duidelijk zichtbaar zijn, maar waarvan de uitkomst zich laat invullen door een dynamisch proces met onze partners die de nieuwe economie uiteindelijk moeten realiseren. Het ontwikkelingsperspectief is dus niet zozeer het sluitstuk van beleidsvorming, maar eerder een beginpunt en context waarin de randvoorwaarden zijn gesteld om de circulaire economie zo optimaal mogelijk en op een juiste manier aan te jagen."

De benodigde ruimte werd benoemd om mee te kunnen bewegen in de ontwikkelingen rond circulaire economie, langs zes creatiesporen. Aan deze zes creatiesporen werden in het **Actieprogramma circulaire economie, "We maken het rond"** in 2017 concrete acties, financiering en een planning gekoppeld.

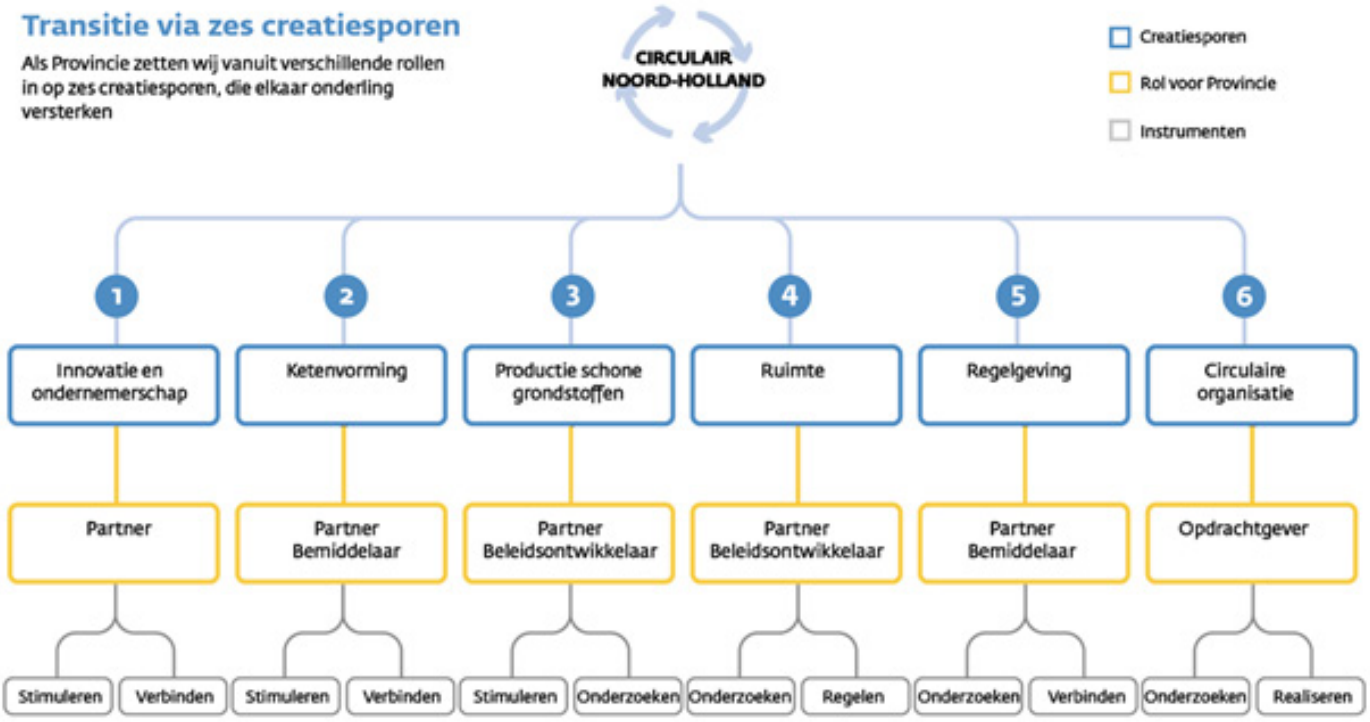
Deze Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020 is het uitvoeringsdeel van het Ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie. In de Actieagenda maken Gedeputeerde Staten het beleidskader van het Ontwikkelingsperspectief operationeel en laat het college zien wat de provincie gaat doen en waar de middelen en instrumenten op ingezet worden. De Actieagenda wordt ook gebruikt om te rapporteren over de voortgang en de resultaten die zijn bereikt.

Het principe van adaptief beleid heeft als consequentie dat de Actieagenda iets minder precies (minder 'smart') laat zien welke maatschappelijke resultaten te verwachten zijn na de uitvoering van een meerjarenprogramma. Dat past bij een onderwerp dat volop in beweging is. Dat neemt niet weg dat we ons einddoel (Noord-Holland circulair in 2050) serieus nemen.

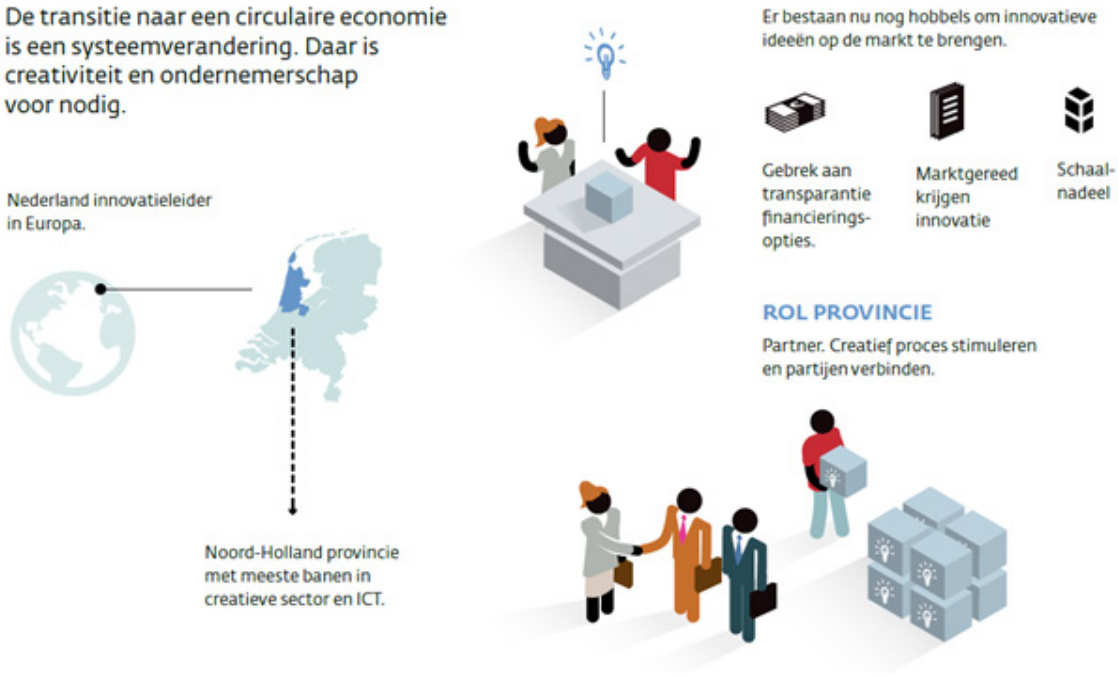
Vaststelling van het Ontwikkelingsperspectief en de Actieagenda vonden plaats medio 2017, voor de periode 2017 t/m 2020.

Transitie via zes creatiesporen

Als Provincie zetten wij vanuit verschillende rollen in op zes creatiesporen, die elkaar onderling versterken

CREATIESPOOR 1: INNOVATIE EN ONDERNEMERSCHAP

De beleidsaanname voor dit spoor was:

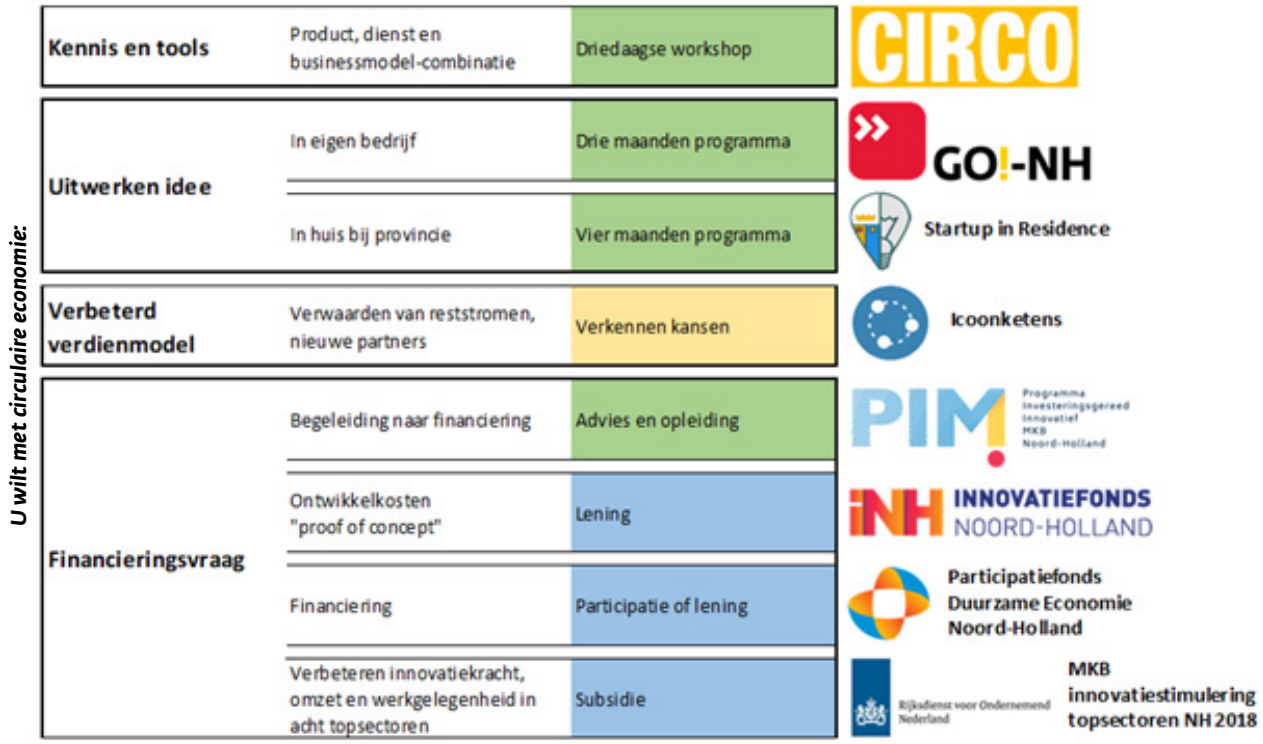
Om te komen tot een circulaire economie is een systeemverandering nodig. Volgens het PBL zijn daarvoor 3 typen van innovatie nodig: (1) technologie, (2) productontwerp, en (3) verdienontwerp. Veel van deze innovaties moeten nog plaatsvinden; op dit moment is nog niet geheel duidelijk hoe de nieuwe economie precies vorm gaat krijgen. Duidelijk is dat hier grote kansen voor bedrijven liggen en het is niet voor niets dat zowel kennisinstituten als het MKB en de creatieve industrie volop bezig zijn met het ontwikkelen van een breed scala aan innovaties. De overheid kan deze systeemverandering versnellen door een rol te pakken in het stimuleren van ondernemerschap en innovaties.

Er zijn daarbij een drietal concrete doelen gesteld:

- *Katalyseren van het creatieve proces, tot stand komen ideeën en concepten*
- *Een toename in het aantal innovaties dat de markt bereikt*
- *Een stevig partnership tussen de provincie, circulaire creatieve netwerken en kennisinstituten*

In de uitvoering zijn partijen gezocht en gevonden, die de innovatie vormgeven. Dit zijn vooral startups en MKB-ers. De diverse subsidie-instrumenten voor het MKB zijn mede specifiek voor de circulaire innovaties opengesteld. Door aansluiting te maken met bestaande netwerken van startups en MKB-ers werd bekendheid met de instrumenten en het gebruik ervan bevorderd.
De instrumenten GO!-NH en CIRCO-track stimuleerde deelnemende bedrijven tot samenwerking. Om de MKB-financieringsinstrumenten en de provincie als partner voor innovaties breed in beeld te brengen, is in 2018 een samenwerking met Impact-Hub in Amsterdam en met Amsterdam Smart City aangegaan.

Figuur 1: Innovatie-instrumenten

Voortgang punten actieagenda in 2018

Innovatie en ondernemerschap		**realisatie**
1.1 Circulaire innovaties door bedrijven ondersteunen		**2020**
Actie:	*Financieel ondersteunen van circulaire innovaties via onze MKB innovatie-instrumenten (Proof of Conceptfonds, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH), MIT (MKB Innovatie Topsectoren)-regeling.*	
Gerealiseerd:	- Het Innovatiefonds Noord-Holland (Proof of Conceptfonds) is in de eerste helft van 2018 opgericht. Naast de provincie Noord-Holland zijn Sanquin Innovatie en de holdings van de UvA, HvA en AMC, aandeelhouder. Er zijn in 2018 twee circulaire initiatieven gefinancierd vanuit dit fonds (Slow Mill Sustainable Power BV, voor proef bij Texel opwekking duurzame energie uit golven; Sparrow, duurzame pakketbezorging in Amstelveen). - De MIT-regeling (MKB Innovatiestimulering Topsectoren NH 2018). De toe te kennen subsidies vanuit dit instrument worden begin 2019 bekend. - Vanuit het Participatiefonds Duurzame Economie NH (PDENH) is in vier bedrijven op het gebied van circulaire economie geïnvesteerd.	
Vervolg:	- Verdere inzet op bovengenoemde instrumenten.	
1.2 Financieringsinstrumenten transparant maken		**2018**
Actie:	*Ondersteunen innovatief MKB en startups via ondernemersloketten (Investeringsgereedprogramma), door financieringsinstrumenten transparant te maken.*	
Gerealiseerd:	- De verschillende financieringsinstrumenten zijn voor het MKB en startups overzichtelijk gerubriceerd op de website van de provincie en die van PIMNH.nl. - In 2018 hebben er vanuit PIM circulair 72 intakes met ondernemers plaats-gevonden. Met 38 bedrijven is een maatwerktraject voor ondersteuning gestart. Voor 7 bedrijven is een koppeling gemaakt met investeerders. Met de hulp van PIM hebben 12 circulaire bedrijven financiering opgehaald. Half december 2018 betrof dit een bedrag van € 4.365.000,-.	
Vervolg:	- De positie van PIM als financieringsloket voor Noord-Hollandse circulaire bedrijven verder versterken.	

1.3 Circulaire startups ondersteunen		**2020**
Actie:	***Circulaire startups en innovatieve bedrijven helpen om aansluiting bij de markt te vinden door het opzetten van een investeringsgereed- en versnellingsprogramma.***	
Gerealiseerd:	- In 2018 hebben twee GO!-NH Acceleratorprogramma's plaatsgevonden. In de eerste helft van 2018 op het gebied van duurzame mobiliteit en in de tweede helft van 2018 op het gebied van circulaire economie. Aan duurzame mobiliteit hebben 12 startups of MKB-ers meegedaan. Techport/Rabobank heeft als partner een regionale challenge ingediend. - In oktober is de Go!-NH Accelerator circulaire economie gestart. Aan dit versnellingsprogramma deden 16 teams mee, waarvan de provincie er 10 heeft gefinancierd. Techport/Rabobank en de gemeente Haarlemmermeer hebben vier andere teams met een regionale challenge gefinancierd, en nog twee brachten eigen financiering mee. - Na afronding van de GO!-NH Accelerator Duurzame Mobiliteit is er een alumni-programma gestart.	
Vervolg:	- Op 18 januari 2019 is de GO!-NH Accelerator circulaire economie afgesloten met een DemoDay in de week van de circulaire economie 2019. - In 2019 worden er twee versnellingsprogramma's georganiseerd. In de eerste helft van 2019 voor duurzame mobiliteit en de tweede helft voor circulaire economie. - Na de afronding van de tweede accelerator zullen de deelnemers van de GO!-NH Accelerator Circulaire Economie ook toetreden tot het alumni-netwerk.	
1.4 Drijvende kracht in creatieve netwerken		**2020**
Actie:	***Het verbinden van MKB, creatieve industrie en kennisinstituten via netwerken waarin gezamenlijk gewerkt wordt aan innovaties.***	
Gerealiseerd:	- Circa 50 startups/bedrijven zijn verbonden met andere bedrijven, met verschillende MKB-innovatie instrumenten en met de interne organisatie.	
Vervolg:	- Er zal een database/CRM systeem worden opgezet om de ontwikkeling van innovaties door, en de begeleiding van startups en MKB-ers te ondersteunen, met inachtname van de privacy regelgeving (AVG). - De contacten met startups en MKB-ers zal geïntensiveerd worden door verbreding en verbetering.	
1.5 Startup in Residence		**2018**
Actie:	***Ruimte bieden aan een circulaire startups in ons 'Startup in Residence' programma.***	
Gerealiseerd:	- In 2017 vond de eerste editie van startup in Residence plaats. Er is een challenge vanuit circulaire economie ingediend.	
Vervolg:	- In 2019 start er weer een editie van startup in Residence. Er wordt gekeken of er vanuit circulaire economie een challenge ingediend kan worden.	
1.6 Circulaire innovatieprogramma's organiseren		**2020**
Actie:	***Actief partnerships aangaan met creatieve innovatienetwerken (hubs, broedplaatsen, kennisinstituten) en realiseren kruisbestuiving door office sharing, het delen en versterken van 'fluïde netwerken', het samen organiseren van gerichte innovatieprogramma's, incubators, masterclasses, fellowships en/of contests.***	
Gerealiseerd:	- Op 31 oktober 2018 is het partnership met Impact Hub Amsterdam getekend door gedeputeerde Van der Hoek. Met Impact Hub wordt in de komende drie jaar samengewerkt om een Noord-Hollands circulair ecosysteem verder uit te bouwen (GS besluit van 16 oktober 2018). - In oktober is de provincie voor twee jaar een partnership aangegaan met Amsterdam Smart City, gericht op upcycling en gebiedsontwikkeling.	
Vervolg:	- Samen met Impact Hub uitvoering geven aan het partnership en het verder uitbouwen van de Noord-Hollandse circulaire samenwerking. In het komende jaar worden er meerdere evenementen georganiseerd om de circulaire samenwerking bij elkaar te brengen. Daarnaast gaat Impact Hub circulaire ondernemers scouten voor PIM, GO!-NH en de CIRCO-tracks. - Verdere inzet op circulaire economie en project uitwerking binnen Amsterdam Smart City.	
1.0 Nieuwe acties		
Gerealiseerd:	Innovaties kunnen wij stimuleren als launching customer. Spoor 1 en 6 zijn hiervoor gekoppeld bij circulaire inkoop (6.3).	
Vervolg:	- Met een challenge voor circulaire provinciale relatiegeschenken, prikkelen wij de markt en geven het goede voorbeeld. - In de Omgevingsvisie NH2050 (hoofdstuk 4) is het ontwerpen en ontwikkelen van een online co-creatieplatform/ werkplaats al aangekondigd. - Er is veel aandacht voor nieuwe startups, waarbij ook oudere innovaties in beeld kwamen die extra aandacht verdienen om ook hun circulaire markt te vinden. - Een gerichte communicatiestrategie om de financieringsinstrumenten voor circulaire innovaties nog meer onder de aandacht te brengen en houden van MKB-ers en startups.	

Financiën

Voor innovatie en ondernemerschap is voor vier jaar een bedrag van € 245.000,- begroot, verdeeld over de actiepunten 1.4 (€ 70.000) en 1.6 (€ 175.000). In 2019 worden verplichtingen voor deze twee onderdelen aangegaan. Actie 1.1, 1.2, 1.3 en 1.5 worden gefinancierd uit het budget van de Uitvoeringsagenda Economie 2016-2019.

Leerpunten

- Punt van aandacht is de tijd die nodig is om een netwerk op te bouwen, om bedrijven in beeld te krijgen, de provincie bij bedrijven in beeld te brengen en vertrouwen in elkaar te krijgen. Nu de economie weer goed draait is het voor MKB een afweging waar hun tijd aan te besteden. Dit vraagt het gebruik van bestaande netwerken, gericht en consistent contact en goede communicatie.
- Veel aandacht gaat naar nieuwe startups, ook van andere partijen dan de provincie. Startups die doorgroeien naar de volgende ontwikkelfase (scale-ups) en oudere circulaire innovaties die in stilte aan de weg timmeren, verdienen ook aandacht. Afhankelijk van hun vaak specifieke vraag (belemmerende regelgeving, locaties, subsidies, netwerken) vragen zij gericht ondersteuning.
- De uitvoering van de MKB innovatie-instrumenten is bij verschillende uitvoerende partijen belegd. Hierdoor heeft ieder innovatie-instrument zijn eigen netwerk. Het verbinden van deze netwerken verhoogt de effectiviteit, maar moet ook voldoen aan de vereisten rond privacy (AVG).

Deze leerpunten worden meegenomen bij de invulling van de tweede helft van het actieprogramma.

Achtergrond bij instrumenten

- Het **Innovatiefonds** richt zich op het verstrekken van (converteerbare) leningen tijdens de zogenoemde Proof-of-Concept fase van de ontwikkeling van een nieuw innovatief product of proces binnen het midden- en kleinbedrijf in de provincie Noord-Holland. Er is speciale aandacht voor innovaties op het gebied van circulaire economie, duurzame mobiliteit en energietransitie.
- De **MIT-regeling** biedt subsidiemogelijkheden voor het uitvoeren van haalbaarheidsstudies en Research & Development projecten die in samenwerkingsverband worden uitgevoerd en aansluiten bij het innovatieprogramma van één van de topsectoren die de provincie Noord-Holland ondersteunt en die aantoonbaar bijdragen aan het creëren van economische waarde voor de MKB ondernemingen die deelnemen aan het samenwerkingsverband, en voor de topsector, de provincie Noord-Holland en Nederland.
- Het **Programmma Investeringsgereed innovatief MKB** (**PIM**) biedt concreet maatwerkadvies over financiering. Dit helpt ondernemers met financieringsvragen, met het geven van inzicht over mogelijkheden en het aanbieden van masterclasses en voorlichtingsbijeenkomsten. Ook koppelt PIM ondernemers aan zijn unieke netwerk, dat bestaat uit financiers, andere bedrijven en potentiële klanten.

Overzicht resultaten PIM 2018

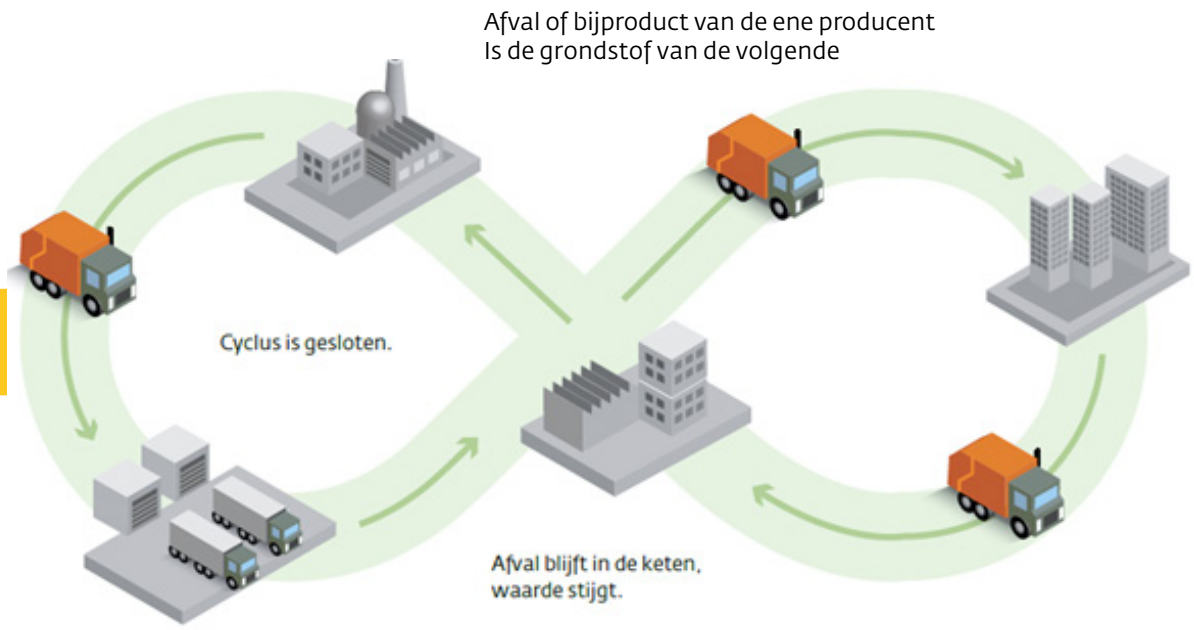
	Aanmeldingen	Intakes	Maatwerk-ondersteuning	Matching	Financiering	Aangetrokken kapitaal
ALGEMEEN INNOVATIEF MKB	294	200	113	3	25	5.501.760
CIRCULAIRE ECONOMIE INNOVATIES	76	72	38	7	12	4.365.000
DUURZAME MOBILITEIT INNOVATIES	40	37	17	3	1	300.000
DUURZAME ENERGIE INNOVATIES	69	67	36	8	2	836.000
	479	376	204	21	40	11.002.760

- De **GO!-NH** Accelerator richt zich op het stimuleren van innovaties op het gebied van circulaire economie en duurzame mobiliteit. In een programma van drie maanden ontwikkelen teams hun bedrijf verder aan de hand van trainingen, tools en intensieve begeleiding. Het programma is bedoeld voor startups, innovatieve MKB-bedrijven, grote organisaties en instellingen om hun innovatieve idee uit te werken tot een gevalideerd businessmodel. Daarnaast krijgen zij de mogelijkheid om hun innovatie te presenteren aan potentiële investeerders, partners en inkopers tijdens de afsluitende Demo-Day.
  Alle deelnemende startups en innovatieteams van de GO!-NH Accelerators komen in een Alumni-programma. In dit programma wordt op regelmatige basis meet-ups en events georganiseerd. Doel hiervan is om deze groep van innovators hechter en sterker te maken en zo bij te dragen tot de opbouw van

een ecosysteem/ netwerk. Inmiddels heeft GO!-NH 36 partners aan zich gebonden die bijdragen aan het programma in de vorm van locaties, kennis of een netwerk.

- **Startup in Residence** is een programma van 4 maanden waarin startups coaching krijgen en waarin de provincie met de startups onderzoekt of er een samenwerking mogelijk is, bijvoorbeeld in de vorm van een pilot. Dit gebeurt op basis van jaarlijks wisselende challenges. Circulaire economie kan zo een challenge zijn.
- **Impact Hub Amsterdam** is een innovatiehub van sociale ondernemers, pioniers en professionals, in de gehele provincie, die werken aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. Dit doen ze door het bevorderen van samenwerking en het opbouwen van een regionaal en globaal duurzaam ecosysteem. Impact Hub stelt als voorwaarde dat bedrijven die zich aansluiten, positief bijdragen aan de Sustainable Development Goals. Samen met Impact Hub gaan we een Noord-Hollands circulair netwerk van samenwerking opbouwen bestaande uit Startups en MKB-bedrijven. Ook gaat Impact Hub scouten voor onze innovatie-instrumenten (GO!-NH, Circulaire Business Design Tracks en PIM) om zo het aandeel circulaire bedrijven dat participeert in de innovatie instrumenten van de provincie verder te vergroten.
- Samenwerking en partnership met **Amsterdam Smart City** (**ASC**) richt zich op de twee circulaire thema's, namelijk up-cycling en gebiedsontwikkeling. Binnen ASC wordt ambtelijk en bestuurlijk met 9 partners aan deze thema's gewerkt. Dit zijn: HvA, gemeente Haarlemmermeer, Pakhuis de Zwijger, Metabolic, RoyalHaskoning/DHV, Amsterdam Economic Board, gemeente Amsterdam, en gemeente Amstelveen. De provincie is partner in dit netwerk om haar opgaven, waaronder de transitie naar een circulaire economie, meer data-gedreven te realiseren. Het netwerk binnen ASC kan een waardevolle bijdrage leveren in het up-cyclen van afvalstromen in Noord-Holland met nieuwe technologieën.

2 CREATIESPOOR 2: KETENVORMING

De beleidsaanname voor dit spoor was:

Ketens staan centraal in een circulaire economie. Grondstoffen verplaatsen zich van het ene naar het andere stadium in productie-consumptieketens. Wat afval is voor het ene bedrijf, kan een grondstof zijn voor een ander bedrijf. In een industriële symbiose is er sprake van een systematische uitwisseling van materialen die voordelig is voor alle betrokken partijen. Het idee van industriële symbiose klinkt aantrekkelijk en logisch, maar blijkt in de praktijk niet eenvoudig te realiseren. De conversie van reststroom naar grondstof gaat vaak gepaard met technische uitdagingen en bedrijven vinden het lastig om zelfstandig een keten te initiëren. Ook kan regelgeving in de weg zitten (relatie met creatiespoor 5). Daarnaast is er behoefte aan technische innovaties. Ondernemers geven aan een belangrijke verbindende rol te zien voor een regionale overheid in het tackelen van deze problemen, het samenbrengen van partijen en het tot stand komen van ketens. Wij voeren daarom de regie op de totstandkoming van vier icoonketens die zich richten op de reststromen 1) mineralen in de bouwsector, 2) biomassa en voedsel, 3) plastic verpakkingsmateriaal en 4) textiel en stellen ons daarbij op als verbinder tussen partijen.

Er is hierbij een concreet doel gesteld:

- *Vier icoonketens in de vorm van 'Living Labs', die als katalysator voor leren en experimenteren gaan dienen en die uiteindelijk leiden tot schaalbare en repliceerbare ketens die ook elders kunnen worden gerealiseerd.*

Begin 2018 is een analyse uitgevoerd naar verschillende bedrijfsclusters, om in beeld te krijgen welke clusters van bedrijven het hoogste potentieel hebben voor de vorming van icoonketens en wat hun geografische spreiding is in Noord-Holland. In combinatie met een kansenkaart is vastgesteld hoe bepaalde ketens een stap verder kunnen worden geholpen met circulaire strategieën. Er hebben verschillende validatiesessies plaatsgevonden met bedrijven en er is een inventarisatie op bedrijfsniveau uitgevoerd. Dit heeft in 2018 geresulteerd in een uitwerking van de Icoonketens Biomassa, Bouw, en Kunststoffen, als het meest kansrijk om tot een "Living Lab" te komen. In MRA-verband is gewerkt aan de icoonketen Textiel.

Er is een **CIRCO Business Design Track** georganiseerd waar bedrijven (keten) de mogelijkheid wordt geboden circulaire ideeën en producten te ontwikkelen. Andere instrumenten die zijn ingezet om

ketenvorming te stimuleren en te ondersteunen, zijn het opzetten van Innovation Challenges en de vorming van een digitaal platform Grondstoffen.

Ketens van grondstoffen/reststoffen kennen, afhankelijk van de soort stoffen, een andere schaal waarop de keten gesloten kan worden. Het verbinden van partijen heeft daarom in verschillende vormen plaatsgevonden:

- In de eerste helft van 2018 was er een Circo Business Design Track waaraan 12 bedrijven hebben meegedaan. De deelnemers waren enthousiast en twee hebben vervolgens deelgenomen aan de GO!-NH Accellerator programma.
- Binnen de MRA is in 2018 een competitie uitgeschreven ('Circulair en digitaal') en een marktconsultatie gehouden voor digitale toepassingen om economische kringlopen sluiten te maken, waarbij grondstoffenplatforms voor de uitwisseling van grondstoffen tot stand komen.
- Als partner in de Randstadregio zijn wij lid van het Vanguard Initiative. Dit is een netwerk van 34 industriële Europese regio's, die binnen Europa een voorhoede willen vormen op het implementeren van innovatief industrieel beleid. Het gaat met name om innovaties in 3D-printen, biobased economie, duurzame productietechnologiën, nanotechnologie en offshore energie.
- Met andere provincies vindt samenwerking en uitwisseling plaats. Vanuit IPO vindt samenwerking plaats met het Rijk en VNO-NCW om met een Versnellingshuis te gaan komen tot een nationale stimulering van innovaties en ketenvorming.

Voortgang punten actieagenda in 2018

Innovatie en ondernemerschap		**realisatie**
2.1 Icoonketens organiseren		**2020**
Actie:	*Samen met een externe partner voeren wij de regie op de vorming van vier icoonketens.*	
Gerealiseerd:	- Traject icoonketens gestart met Circle Economy - Een drietal icoonketens als kansrijk herkend (Bouw, Biomassa, Kunsstof). - In MRA-verband ingezet op de kledingindustrie.	
Vervolg:	- Verdere ontwikkeling icoonketens en het opzetten van Living Labs. Begin januari 2019 zullen op basis van de actieplannen voor de verschillende icoonketens workshops worden georganiseerd, afgestemd op behoefte uit de inventarisatie onder bedrijven. Elke keten verdient zijn eigen aanpak. Voor de icoonketens biomassa, kunststoffen en bouw zullen verschillende workshops worden georganiseerd en vervolgstappen worden gezet afgestemd op de behoefte van desbetreffende keten. De workshops staan gepland voor het eerste kwartaal van 2019. Er is vanuit verschillende stakeholders commitment uitgesproken voor medewerking aan verschillende workshops. Zo heeft een woningcorporatie een workshop over circulair sanitair toegezegd met twee producenten, een aannemer en een afvalverwerker. - Na dit traject wordt geëvalueerd en bepaald wat de meest effectieve manier is om de overige icoonketens uit de kansenkaart in de regio te realiseren.	
2.2 Circular business design tracks		**2020**
Actie:	*Ondersteunen van participerende MKB bedrijven in het ontwikkelen van hun eigen circulaire visie door hen de mogelijkheid te geven kosteloos te participeren in een circular Business Design Track.*	
Gerealiseerd:	- Eerste CIRCO Business Design Track georganiseerd en een tweede voorbereid. - Meerjarige strategie voor CIRCO Business Design Tracks ontwikkeld met CIRCO (CLICKNL).	
Vervolg:	- Meerdere tracks worden georganiseerd waarin ervaringen van de eerste CIRCO Business Design Track worden meegenomen. - Spreiding over meerdere typen maakindustrie, en een agrarische (biomassa).	
2.3 Innovation Challenges		**2020**
Actie:	*Via challenges, uit te zetten bij de creatieve industrie en kennisinstituten, stimuleren van gerichte innovatie om conversieproblemen op te lossen.*	
Gerealiseerd:	- Nog op te starten.	
Vervolg:	- In 2019 op te starten.	
2.4 Digitaal platform Grondstoffen		**2020**
Actie:	*Om tot een goede uitwisseling van grondstoffen te komen, wordt met living labs een bedrijf financieel ondersteund dat bezig is met de ontwikkeling van een uitwisselingsplatform voor grondstoffen en dat bereid is samen met ons te experimenteren.*	
Gerealiseerd:	- Wedstrijd 'digitaal circulair' georganiseerd samen met MRA/Board	
Vervolg:	- Uitwerking bestedingsplan voor gealloceerde middelen digitaal uitwisselingsplatform (na call MRA).	

2.5 Internationaal netwerk		2020
Actie:	*Om te zorgen dat de impact van de totstandkoming van icoonketens niet alleen regionaal is, wordt samengewerkt en worden ervaringen gedeeld met nationale en internationale circulaire netwerken.*	
Gerealiseerd:	- Bezoek gedeputeerde Brussel/EC. - Deelname EU conferentie. - Bezoek van regio Zuid-Oost Noorwegen. - Deelname met GO!-NH deelnemers en ASC aan Barcelona Sustainability Conference. - Lidmaatschap via Randstadregio van Vanguard Initiative	
Vervolg:	- Verdere uitwerking positie Noord-Holland in internationale circulaire netwerken	
2.0 Nieuwe acties		**2020**
Gerealiseerd:	- Inzet op textielketen in gang gezet. - Verkenning rol voor OD/RUD in signalering van kansen voor ketenvorming met daaraan gekoppeld een pilot.	
Vervolg:	- In een verkenning de mogelijkheden en aanpak voor textiel uitwerken. - Bijeenkomst over adviesrol voor OD/RUD in april (ook spoor 5)	

Financiën

Budget Actieagenda circulaire economie: € 610.000,-. In 2018 bedragen uitgaven en aangegane verplichtingen € 120.000,-.

Leerpunten

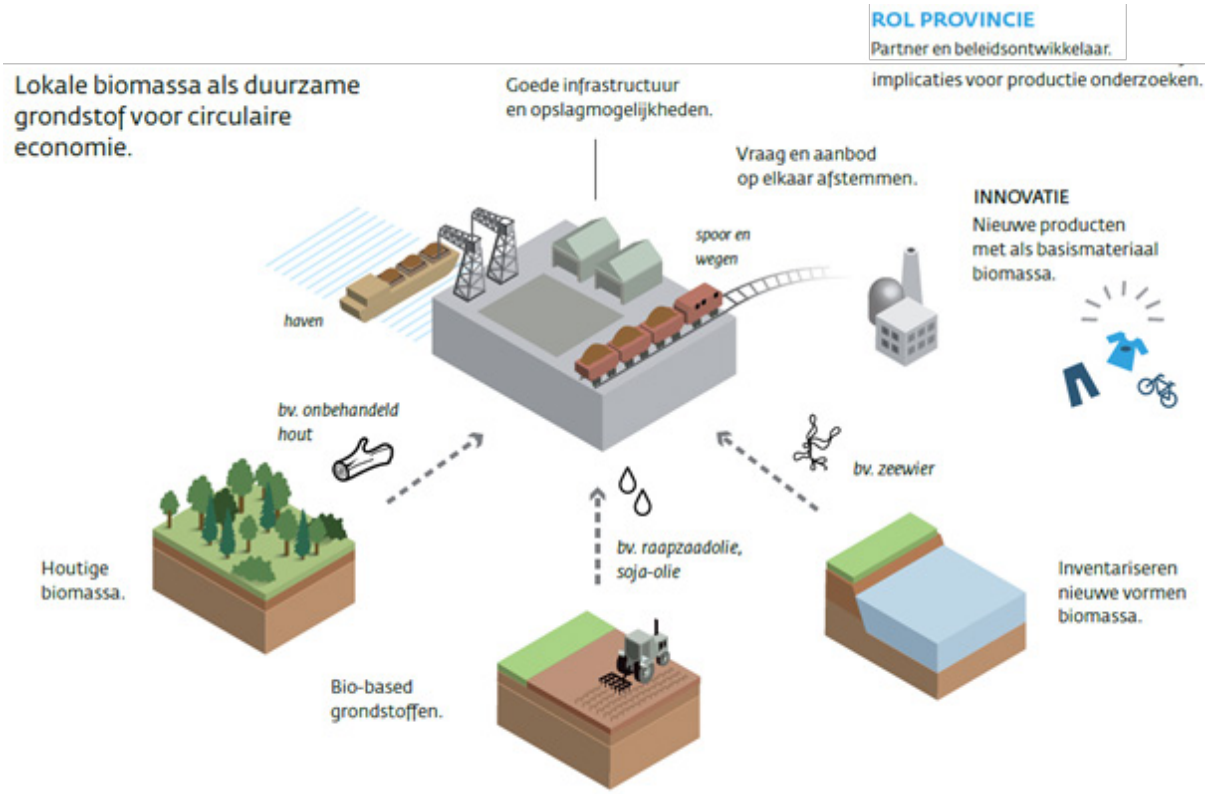
- De werving van bedrijven voor de Circo Business Design Track kostte meer tijd dan verwacht. Voor het MKB betekent deelname aan een Track enkele dagen geen verdiensten in een periode dat de economie juist goed is. De tweede Track is daardoor ook vertraagd. De benadering van bedrijven en de timing van de Track wordt verbeterd.
- Naast een verschil in schaal voor het realiseren van icoonketens, is een verschil in initiatief tussen bedrijven en regio's. De provincie zal zich sterker richten op ketens waar kansen nog niet of moeilijk worden opgepakt .
- Net als voor creatiespoor 1 is het onderhouden van goede contacten met het bedrijfsleven een aandachtspunt om effectief innovaties in gang te zetten die tot ketenvorming kunnen leiden. Hierbij is de inzet van voorlopers, zoals deelnemers aan een Circo-track, als ambassadeur voor ontwikkelingen en innovaties, een bewezen effectieve methode.
- De kansen voor ketenvorming in de verschillende sectoren zijn duidelijk verschillend:
  - Het sluiten van de kringlopen/icoonketens voor biomassa lijkt op korte termijn kansrijk.
  - In de bouw is juist sprake van enorme tijdsdruk door de aantrekkende economie, en wordt sterk ingezet op nieuwbouw en minder op renovatie. Als uitvragende partij ligt een sturende rol richting circulaire bouw voor de hand voor de provincie (en woningbouwverenigingen)
  - De kunststoffen sector blijkt conservatief en consumentgedreven. Verpakkingen en plastics worden op een lineaire manier geproduceerd. Wet en regelgeving is nodig om "de markt" in beweging te zetten, zoals met het verbod op wegwerptasjes en ander eenmalig gebruik van plastics. Innovaties zullen afgedwongen moeten worden om de "plastic soep" en vooral de vervuiling van mens en milieu met micro-plastics te beperken.
    Textiel is net als kunststoffen een complexe, internationale industrie met zeer grote milieu-effecten. Ook hier zal een combinatie van het goed organiseren van hergebruik als grondstof en wet- en regelgeving nodig zijn.

Achtergrond bij instrumenten

Icoonketens: In deze situatie is de reststroom van het ene bedrijf de grondstof voor de productie van een ander. Als twee of meer bedrijven in ruimtelijke zin in elkaars nabijheid zitten en tot wederzijds voordeel gebruik maken van elkaars bijproducten, wordt dit ook wel industriële symbiose genoemd. Belangrijk aan deze systeemverandering is dat afval of een reststof hiermee waarde kan krijgen. Dit is een ontwikkeling die zich in de toekomst met het schaarser worden van grondstoffen naar verwachting zal versnellen. Er is straks geen afval meer, alleen maar producten voor verschillende afzetmarkten.

CIRCO Circular Business Design Track is een 3-daags programma waarin samen met andere ondernemers wordt ingezet op circulair ondernemen. Met het door de MVO Nederland en TU Delft ontwikkelde product that last designprincipes worden kansen verkend en concrete stappen gezet in de ontwikkeling van nieuwe circulaire producten, diensten en businessmodellen. Een kerngedachte van de circulaire economie, "circular by design", krijgt hier invulling. Producten worden ontworpen als tijdelijk depot voor een volgend gebruik, in plaats van voor een eenmalig gebruik en wellicht wat recycling.

3 CREATIESPOOR 3: PRODUCTIE SCHONE GRONDSTOFFEN

Beleidsaanname voor dit spoor was:

De keten van biologische nutriënten maakt onderdeel uit van de circulaire economie conform het model van de Ellen MacArthur Foundation. De overgang van import van niet-hernieuwbare grondstoffen naar hernieuwbare, bij voorkeur lokaal geproduceerde biologische grondstoffen, hoort bij de transitie naar een circulaire economie.
Ook hiervoor is een grote innovatieslag nodig. Deze transitie heeft verschillende voordelen: als land en provincie worden we minder afhankelijk van instabiele regio's in de wereld en bio-based grondstoffen zijn niet of veel minder schadelijk voor het milieu en kunnen bovendien gemakkelijk hergebruikt worden of op natuurlijke wijze worden afgebroken. Ook draagt het gebruik van lokale geproduceerde bio-based grondstoffen bij aan het reduceren van de CO_2 uitstoot. De overgang naar een bio-based economie biedt ons land kansen.

Er zijn een vijftal concrete doelen gesteld:

- *Een onderzoeksrapportage waarbij de toekomstige vraag en aanbod van biomassa, de kansen voor landbouw en bosbouw, en de effecten van investeringen in nieuwe productiecapaciteit in beeld zijn gebracht.*
- *Een ruimtelijk plan voor de invulling van de toekomstige behoeftes aan productiecapaciteit, gezamenlijk opgesteld met partners in de voedingsindustrie, landbouw en natuur.*
- *Uitwerking van het onderdeel biomassa tezamen met het Rijk, in het kader van een nog op te stellen landelijk, overkoepelend basis duurzaamheidskader voor grondstoffen.*
- *Uitwerking van het landelijke Grondstoffenakkoord op het onderdeel 'voedsel en biomassa'.*
- *Uitvoering van motie 'zeewier als energiebron'.*

In samenwerking en uitvoering met gemeenten, RUD Noord-Holland Noord, provincie Flevoland en Metropoolregio Amsterdam, is in beeld gebracht welke biomassa en reststromen kansrijk zijn. Hierbij is

ook een inventarisatie uitgevoerd naar aanbieders, verwerkers en afnemers van biomassa, die zakelijke kansen zien in de hoogwaardige verwerking ervan in een circulaire keten.
In 2018 zijn verkenningen uitgevoerd, die de basis vormen voor een concreet vervolg. Op het vlak van onderzoek naar toepassingsmogelijkheden van zeewier is met de opening van het Seeweed Processing Lab in Petten een belangrijke stap gezet. Daarnaast zijn met Grass2Grit, Grassbloxxx en de waterplantproblematiek, in kansen voor verwaarding belangrijke stappen gezet. Grass2Grit is een publicitair aansprekend voorbeeld van circulair denken, waarvoor ook een Europese subsidie is verleend.

Voortgang punten actieagenda 2018:

Productie schone grondstoffen		**realisatie**
3.1 Marktkansen land- en bosbouw		**2019**
Actie:	*In beeld brengen waar de kansen liggen voor de landbouw en bosbouw en hoe een verdere marktontwikkeling bevorderd kan worden.*	
Gerealiseerd:	- De marktkansen voor land- en bosbouw zijn in beeld gebracht. - Voor de landbouwsector is een invulling uitgewerkt in de vorm van een Circo Business Design Track voor de agro-sector.	
Vervolg:	- Uitvoering Circo business Design Track agro-sector begin 2019.	
3.2 Productiecapaciteit biomassa		**2018/2019**
Actie:	*Productiecapaciteit biomassa onderzoeken en aansluiten bij het onderzoek van het Rijk naar het effect van het stimuleren van investeringen in nieuwe productiecapaciteit.*	
Gerealiseerd:	- Samen met de RUD-NHN en alle Noord-Hollandse gemeenten is een opdracht voor onderzoek gegeven aan Circle Economy. Hierbij is in beeld gebracht welke reststromen van biomassa kansrijk zijn voor exploitatie. - Vanuit de samenwerking binnen de Metropoolregio Amsterdam heeft Partners for Innovation opdracht gekregen in beeld te brengen welke aanbieders, verwerkers en afnemers van biomassa er zijn die zakelijke kansen zien in een hoogwaardige verwerking ervan. Met het rapport Kansrijke Stromen kunnen bedrijven aan de slag en circulaire ketens vormen. - Er zijn 'ondernemer tafels' georganiseerd om bedrijven bijeen te brengen en innovatie in het ondernemerschap te stimuleren.	
Vervolg:	- Verdere fine-tuning van de resultaten om te komen tot gerichte vervolgacties.	
3.3 Ruimtelijke planbehoefte biomassa i.s.m. creatiespoor 4 Ruimte		**2019**
Actie:	*Samen in co-creatie met partners in de voedselindustrie, landbouw en natuur een ruimtelijk plan uitwerken met inzicht in vraag/aanbod van biomassa en strategie om transitie te realiseren.*	
Gerealiseerd:	- Reservering van ruimte gevraagd binnen Omgevingsvisie.	
Vervolg:	- Wordt in 2019 opgepakt. Ruimtelijk plan voor biomassa uitwerken in samenwerking en samenhang met creatiespoor 4, Ruimte (inzet landbouwgronden, natuurgronden en zee).	
3.4 Uitwerken grondstoffenakkoord, voedsel/biomassa		**2019**
Actie:	*In samenwerking met het Rijk en andere provincies uitwerken van de strategische doelen van de transitieagenda 'voedsel en biomassa', als onderdeel van de uitwerking van het landelijke Grondstoffenakkoord.*	
Gerealiseerd:	- Met de gemeente Amsterdam is het project Circulaire Hotels gestart, om concrete kansen in praktijk te realiseren, zoals minder voedselverspilling, (minder dierlijke eiwitten, minder afval, minder verpakkingen (plastic)) en slimmere inkoop. - Enkele hotels oriënteren zich op een circulaire exploitatie. - Infographic gemaakt over hoe hotels meer circulair kunnen werken (klik **hier** voor infographic). - Deelname nationale taskforce reststoffen.	
Vervolg:	- Project Circulaire Hotels. - Deelname nationale taskforce reststoffen.	
3.5 Kader grondstoffen, cascadering biomassa		**2019**
Actie:	*In samenwerking met het Rijk en andere provincies onderzoek doen naar een basis-duurzaamheidskader voor grondstoffen en cascadering van biomassa te ontwikkelen.*	
Gerealiseerd:	- Nog op te starten.	
Vervolg:	- In 2019 op te starten.	

3.6 Toepassing Zeewier		2018/2019
Actie:	*Toepassingsmogelijkheden van zeewier onderzoeken.*	
Gerealiseerd:	- Opening Seeweed Processing Lab bij ECN-TNO Petten. - Realisatie van de eerste fase van onderzoek van ECN-TNO, Wageningen Universiteit (WUR) en het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ). Dit onderzoek gaf uitvoering aan de aangenomen motie in Provinciale Staten nr. 62 (9 november 2015) over 'Zeewier als energiebron', ingediend door D66 en VVD.	
Vervolg:	- Rapportage van een verbreed inzicht in verschillende toepassings-mogelijkheden van zeewier. - Uitgewerkte resultaten van onderzoek (bestaande uit drie fasen), marktanalyse met kansen (afgerond), een kennisnetwerk en een semi-commerciële zeewierketen.	
3.0 Nieuwe acties		
Gerealiseerd:	- Met de gemeenten Almere en Hoorn onderzoek gedaan naar waterplanten-problematiek Markermeer-IJmeer en de Randmeren, naar de relatie van kosten voor verwijdering met mogelijkheden voor verwaarding. - Grass2Grit; Ondertekening intentieverklaring voor het opzetten van een keten voor de verwerking van bermgras (afkomstig van provinciale wegen) en groenresten. In samenwerking met NewFoss, Rijkswaterstaat, Waterschap Zuiderzeeland en Havenbedrijf Amsterdam. - Voor de ontwikkeling Grass2Grit is een Europese subsidie ontvangen.	
Vervolg:	- Verder onderzoek en de vorming van een keten voor waterplanten, en opschalen.daarvan bij producent, verwerker en afnemer. - Grass2Grit; meer afnemers zoeken. Grass2Grit gaat mogelijk als zelfstandig bedrijf verder.	

Financiën

Budget Actieagenda circulaire economie: € 110.000,-. De uitgaven bedroegen in 2018 € 80.000,-.

Leerpunten

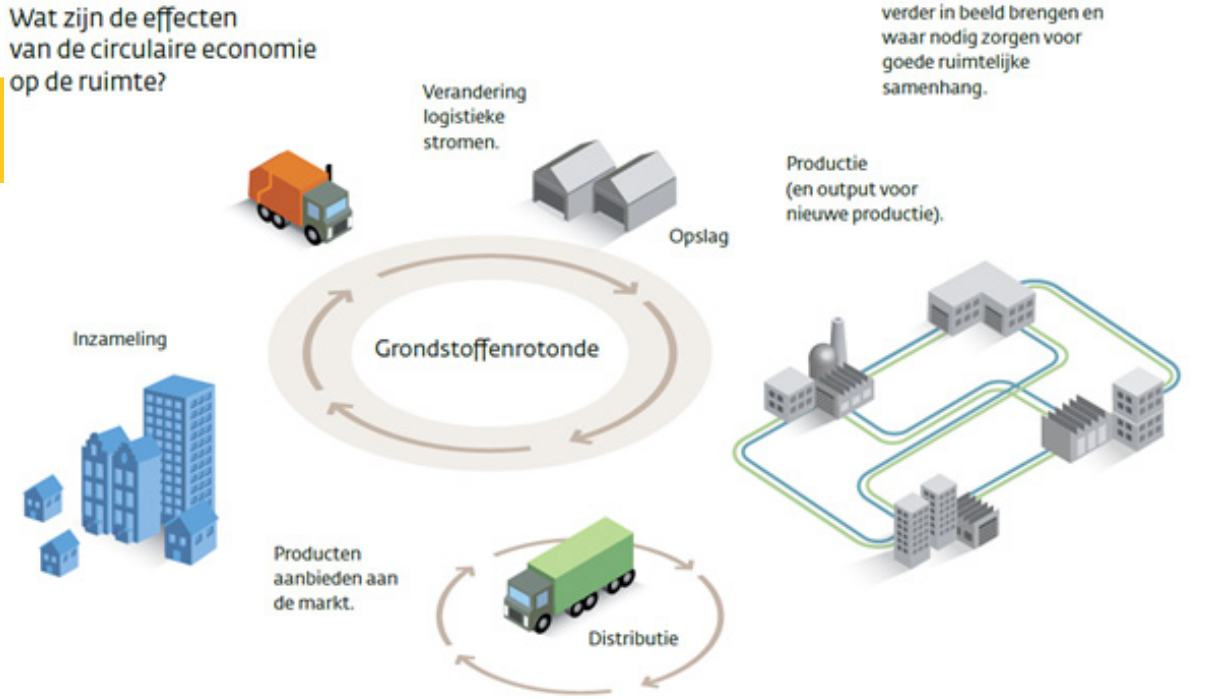
- Biomassa is een aandachtsveld waarvoor veel belangstelling is, en die zich ook langs verschillende wegen ontwikkelt. Aan dezelfde bron (en volume) van biomassa worden meerdere doeleinden toegedicht. Met name bermgras en zeewier mogen zich verheugen op veel belangstellenden.
- Hotels zijn als doelgroep in beeld gekomen om met name hun voedselreststroom sterk te gaan beperken. Mogelijk kan andere horeca zich daarbij gaan aansluiten. Ook de toeleveranciers en detailhandel in voedsel zijn als volgende doelgroep hierna in beeld.
- Naast circulair gezien laagwaardige verwerking (verbranding, bio-brandstoffen) zijn er ook diverse hoogwaardige mogelijkheden. Zo hebben de teelt van algen en olifantengras diverse toepassingen, naast een grote vastlegging van CO_2. Ook het gebruik als organische bemesting van gronden is hoogwaardiger door het positieve effect op bodemleven (biodiversiteit) en minerale huishouding op landbouwgronden (uitspoeling).
- Er is een directe relatie met het programma Natuurlijk Kapitaal en specifiek de eigen ontwikkeling Grass2Grit.

Achtergrond bij instrumenten

Circulair business design track gericht op de agro-sector is een 3-daags programma waarin samen met andere ondernemers wordt ingezet op duurzaam en circulair ondernemen. Met de door MVO Nederland en TU Delft ontwikkelde product that last designprincipes worden kansen verkend en concrete stappen gezet in de ontwikkeling van nieuwe circulaire producten, diensten en businessmodellen.
Een kerngedachte van de circulaire economie, "circular by design", krijgt hier invulling. Circulaire landbouw gaat verder dan agrarisch natuurbeheer, natuurinclusieve landbouw of kringlooplandbouw. De gehele agrarische bedrijfsvoering, van grondgebruik tot machines, van (chemische) hulpmiddelen tot afzetmarkt, wordt meegenomen in een circulair bedrijfsmodel, waarbij het behoud van natuurlijk aanwezige waarden uitgangspunt is.

4 CREATIESPOOR 4: RUIMTE

ROL PROVINCIE
Beleidsontwikkelaar. Ruimtelijke consequenties verder in beeld brengen en waar nodig zorgen voor goede ruimtelijke samenhang.

Beleidsaanname voor dit spoor was:

De transitie naar een circulaire economie zal effecten hebben op de fysieke leefomgeving. Dit kan op verschillende manieren tot uiting komen en in dit verband denken we vooral aan bedrijventerreinen, aan ruimtelijke clustervorming van bedrijven die 'iets' met elkaar hebben, aan opslag en distributie van grondstoffen (grondstoffenrotonde), aan uitwisseling van energie en warmte en de infrastructuur die daarvoor nodig is, en aan logistieke processen ter ondersteuning van ketens. Voor bedrijventerreinen is een vorm van industriële symbiose het ideaalbeeld richting een circulaire economie. Ook een systeemoplossing van afval en grondstoffen, bijvoorbeeld een grondstoffenrotonde, zal logistiek-ruimtelijke implicaties hebben. De provincie heeft een belangrijke kerntaak voor de ontwikkeling en gebruik van de ruimte in de regio en kan daarmee gewenste ontwikkelingen voor circulaire economie versnellen.

Er zijn een drietal concrete doelen gesteld:

- *Diverse projecten in verband met de verdere uitwerking van de Westas als circulaire werkplaats, op basis van de Ruimtelijk-Economische Verkenning Westas (REVW) van 2017.*
- *Diverse projecten voor het toekomstbestendig maken van werklocaties gericht op circulaire economie die vanuit de HIRB regeling financieel worden ondersteund.*
- *Een onderzoek naar de ruimtelijk-logistieke consequenties van circulaire economie.*

De samenwerking rond de Westas heeft nuttige inzichten opgeleverd voor het toekomstig bestendig maken van werklocaties voor circulaire economie. De circulaire economie stelt eisen aan (milieu)ruimte, vergunningverlening en netwerkinfrastructuur, naast reststroom specifieke schaalvereisten. Voor uitvoering bij invulling van werklocaties, wordt aangesloten bij de HIRB-regeling. Het onderzoek naar de logistiek-ruimtelijke consequenties is voor 2019 gepland.

Voortgang punten actieagenda 2018:

Ruimte		**realisatie**
4.1 Westas als circulaire werkplaats		**2020**
Actie:	*Samen met twaalf regionale partijen wordt de ontwikkeling van de Westas opgepakt als dé circulaire werkplaats van Nederland (NB: deze actie valt mede onder de portefeuille van economie).*	
Gerealiseerd:	De samenwerking rond de Westas heeft in 2018 de volgende producten opgeleverd: - Ruimtelijk Economisch Eindrapportage Westas (trekker: PNH). - Ruimtebehoefte van een circulaire MRA (Ecorys; trekker PNH). - Westas als circulaire werkplaats; ruimtelijke randvoorwaarden voor een circulaire economie (Metabolic; trekker: PNH). - Marktverkenning duurzame warmte Westas (Bloc; trekker: Greenport Aalsmeer). - Impact assessment (circulaire) bouwopgave MRA (TNO/EiB; trekker Haven Amsterdam). - Afwegingskader circulaire gronduitgifte (SADC, APTO, Metabolic, Ecorys; trekker Haarlemmermeer en SADC). - Slotverklaring Westas.	
Vervolg:	- Gebruik van de vele producten en inzichten die uit de samenwerking zijn voortgekomen. - In het verlengde van de Westas samenwerking wordt tot juni 2019 het Bouwprogramma van C-creators ondersteunt, met mogelijke verlenging.	
4.2 Inzetten HIRB voor CE		**2018**
Actie:	*De bestaande **HIRB-regeling (Herstructurering en Innovatief Ruimtegebruik Bedrijventerreinen)** voor het toekomstbestendig maken van werklocaties wordt ook ingezet om circulaire economie op werklocaties te stimuleren (NB: deze actie valt onder de portefeuille van economie).*	
Gerealiseerd:	- In november 2018 is een challenge Circulaire Werklocaties 2050 gestart (HIRB-prijsvraag). Zie ook: **Challenge circulaire werklocaties Noord-Holland**.	
Vervolg:	- Acht teams en zestien individuen hebben zich voor de challenge ingeschreven. Hieruit worden drie teams van vier personen geselecteerd in januari. Na werving en selectie volgen er vier atelierdagen in februari 2019. De challenge wordt afgerond met een symposium in Pakhuis de Zwijger op 11 april 2019. - De resultaten van de challenge vormen een inspiratie voor toekomstige activiteiten en beleid.	
4.3 Logistiek/ruimtelijke consequenties CE		**2020**
Actie:	*Samen met relevante belanghebbenden wordt provinciebreed onderzoek gedaan naar de ruimtelijke-logistieke consequenties van circulaire economie.*	
Gerealiseerd:	- Nog op te starten	
Vervolg:	- Het onderzoek naar de logistiek-ruimtelijke consequenties is voor 2019 gepland.	

Financiën

Het budget uit de Actieagenda Circulaire Economie 2017-2019, onderdeel ruimte is € 450.000, waarvan € 400.000 voor de Westas.
Besteed is € 131.000, restant: € 319.000, waarvan € 269.000 resteert voor de Westas.
NB: het deel Westas in het budget is in de Kaderbrief 2018 en Zomernota 2017 specifiek gelabeld aan de Westas voor de activiteiten van het programmabureau. Het programmamanagement voor de Westas is in november 2018 beëindigd. GS zal in 2019 via de Kaderbrief 2020 PS voorstellen om het restant voor de Westas, toe te voegen aan het budget voor de Actieagenda Circulaire Economie.
Voor de challenge Circulaire Werklocaties is € 125.000 gereserveerd. Deze wordt gedekt vanuit het HIRB (herstructurering bedrijventerreinen) budget, onderdeel HIRB-prijsvraag. Dit valt onder de portefeuille economie.

Leerpunten

De samenwerking rond de Westas heeft een groot aantal producten en inzichten opgeleverd. De belangrijkste inzichten zijn verankerd in de 'slotverklaring Westas'. Hierin zijn op een compacte wijze de conclusies en aanbevelingen van de samenwerking verwoord. Samengevat zijn de belangrijkste bevindingen de volgende:

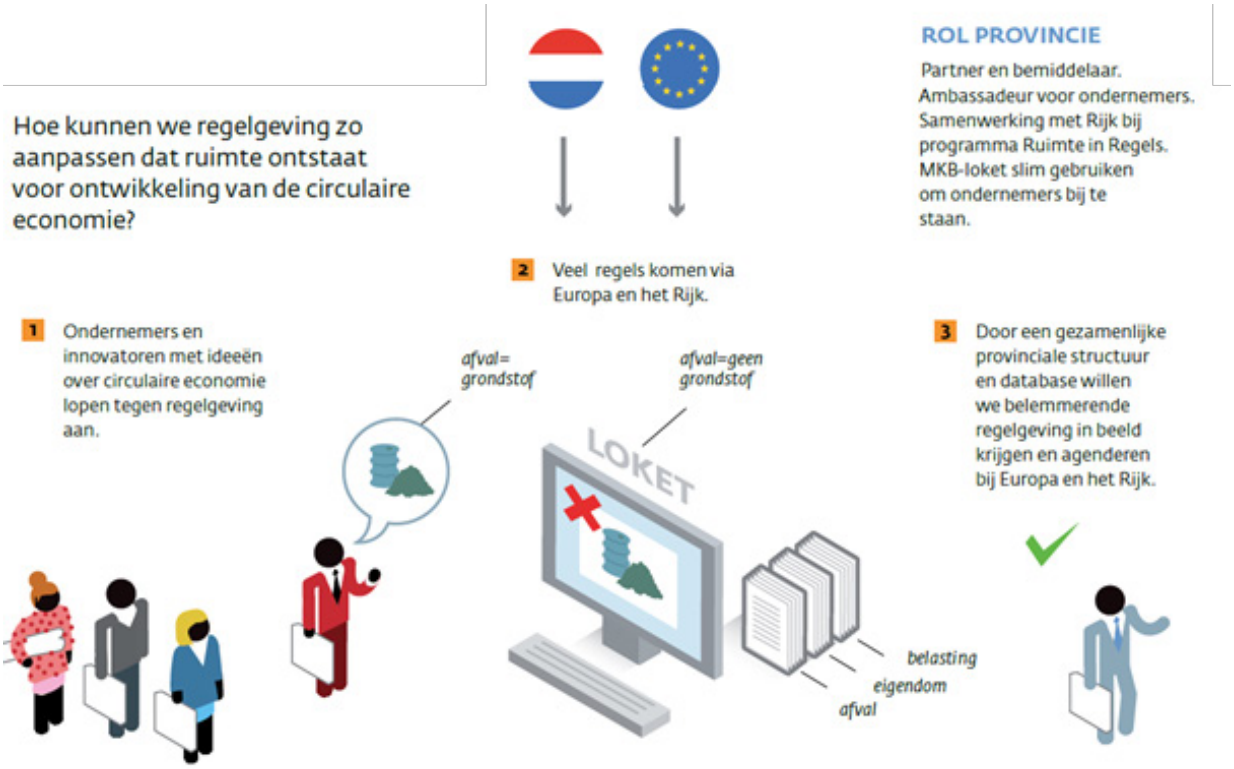
- De transitie naar een circulaire economie heeft urgentie en alle tekenen wijzen erop (denk bijvoorbeeld aan de discussie over klimaat en energietransitie) dat het urgentie zal blijven houden voor de komende decennia. Wil circulaire economie echt impact krijgen conform de ambities van partijen, dan is opschaling nodig.

- Circulaire economie is weliswaar zeer duurzaam, maar niet per definitie schoon en kleinschalig. Circulaire economie heeft fysieke ruimte nodig (zo'n 100-165 ha extra in de Westas) en vooral ook: milieuruimte. Dit is vooral nodig bij opschaling. Die ruimte is bijna alleen in Haven Amsterdam aanwezig, maar moet concurreren met andere ruimteclaims.
- Circulaire economie vraagt ook om een andere instelling bij ontwikkelen (bouw) en vergunningverlening: meer flexibiliteit en minder bouwen 'voor de eeuwigheid'. Dat vraagt ook om een houding van iedereen om meer onzekerheid te accepteren.
- Circulaire economie en energietransitie zijn nauw aan elkaar verbonden. Circulaire economie vraagt ook veel energie en een netwerkinfrastructuur (boven- en ondergronds). Circulaire economie kan bijdragen aan energietransitie bijvoorbeeld via warmtenetten, nuttig inzetten van CO_2 en de productie van synthetische brandstoffen. Beide zien het Noordzeekanaalgebied als meest geschikte plek om dit te accommoderen.
- Het besef dat circulaire economie (milieu)ruimte nodig heeft, vraagt ook om een zorgvuldige stedelijke planning. Ruimte bieden aan circulaire economie en de circulaire industrie is in het belang van de duurzame stad. De organisatie van de logistiek is daarbij een belangrijk element.
- De Westas is voor een aantal ketens niet de logische geografische schaal waarop de keten (circulair) georganiseerd moet worden. Sommige ketens (bv. sommige bouwmaterialen, metalen, plastics, etc.) kunnen heel goed op de schaal van de MRA, de Randstad, Nederland of zelfs veel groter dan dat georganiseerd worden. Andere ketens (bv. warmte, CO_2) kunnen beter wel lokaal of regionaal opgepakt worden.
- De Westas is wel een omgeving waar veel kansen liggen: bedrijven en clusters die betekenis hebben in een circulaire economie zijn aanwezig, er zijn veel circulaire initiatieven en de combinatie stad en groot industriegebied met milieuruimte is een goede uitgangspositie.
- De regio zou zich moeten specialiseren op bepaalde kernactiviteiten op basis van datgene waar een goede uitgangspositie ligt. Zorgen voor voldoende volume, voldoende stromen, en voldoende kennis daarvoor. En daarbij niet alles willen accommoderen, want voor sommige stromen zijn andere regio's beter uitgerust. Het kan zijn dat hiervoor ketens internationaal gesloten moeten worden om voldoende massa te creëren. Door bv. import van restmaterialen elders en benutting van die materialen in onze regio.

Achtergrond bij instrumenten

HIRB (Herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen Noord-Holland) is bedoeld om projecten te stimuleren die bijdragen aan het waarborgen van de kwaliteit van Noord-Hollandse bedrijventerreinen en haventerreinen. Het gaat om het herstructureren van verouderde bedrijventerreinen en haventerreinen in Noord-Holland waardoor de ruimtelijke kwaliteit van deze terreinen wordt vergroot. De provincie stimuleert met de HIRB-subsidie ook duurzaamheid op bedrijventerreinen, zoals circulaire economie.

5 CREATIESPOOR 5: REGELGEVING

Beleidsaanname voor dit spoor was:

Huidige wet- en regelgeving is geschreven in de context van een lineaire economie, waarmee in sommige gevallen de transitie naar een circulaire economie (onbedoeld) wordt belemmerd. Via onze regionale netwerken en inzicht in bedrijfsvoering van bedrijven bevinden wij ons in een goede positie om circulaire ondernemers bij te staan in het wegnemen van die regels. Het opheffen van belemmerende regelgeving zien wij niet als eenmalige actie, maar een continu proces.

Er zijn een vijftal concrete doelen gesteld:

- *Verdere invulling en input op Ruimte in Regels, de nationale database voor belemmerende regelgeving.*
- *Eenduidige inventarisatie van belemmerende regels in IPO-verband.*
- *MKB loket dat ook is uitgerust om belemmerende regels te signaleren.*
- *Onderzoek naar ruimte in regels bij vergunningverlening en handhaving via RUD's en OD's.*
- *Onderzoek naar mogelijkheden voor een regelvrije zone.*

Zowel vanuit een eigen loket voor belemmerende regelgeving, als regionale en nationale samenwerking hierover, is er een goed beeld ontstaan. Er is sprake van interpretatieruimte en er zijn belemmeringen zowel door bestaande als ontbrekende regelgeving. Rondom interpretatie van regels ligt dat bij de OD en RUD, hierin ondersteund door Ruimte in Regels van RVO.nl. Voor belemmeringen van bestaande regels hebben de OD en RUD het meest directe en frequente contact met bedrijven, zowel in het vastlopen in regels, als in het kiezen voor een andere optie om snel verder te kunnen. Belangrijkste belemmering is de definitie van een afvalstof die ook een grondstof is. Hierover is ook een bezoek gebracht aan de Europese Commissie samen met ondernemers.
Regelgeving kan ook nodig zijn om circulaire initiatieven een kans te geven in een lineair economische context, zoals het verbod op plastics. Soms is er ook tijdelijk een gecontroleerde vrijstelling van regels nodig om circulaire kansen te verkennen. Dergelijke regelluwe zones bestaan al in Zuid-Holland.

Voortgang punten actieagenda 2018:

Ruimte		**realisatie**
5.1 Samenwerken Ruimte in Regels		**2020**
Actie:	*Wij werken nauw samen met het Rijk om verder invulling en voeding te geven aan het programma Ruimte in Regels (RiR).*	
Gerealiseerd:	- Deelname nationale Taskforce herijking afvalstoffen en aan bijbehorende klankbordgroep. - In 2018 zijn er twee dialoogtafels belemmerende regelgeving met ondernemers georganiseerd. RiR was aanwezig bij deze dialoogtafels. - In MRA-verband is er een digitaal loket voor ondernemers opgericht om belemmeringen in wet- en regelgeving te melden. Hierin wordt nauw samengewerkt met het RiR.	
Vervolg:	- Bijdrage eindrapport Taskforce (september 2019)	
5.2 Ambassadeur ondernemers richting Rijk en Europese Commissie		**2018**
Actie:	*Waar nodig werken wij vanuit onze ambassadeursrol ambtelijk en bestuurlijk samen met het Noord-Hollandse bedrijfsleven om in Den Haag of Brussel benodigde veranderingen in regelgeving te realiseren.*	
Gerealiseerd:	- Gedeputeerde Van der Hoek heeft een bezoek gebracht aan Brussel en is in gesprek gegaan met de Plaatsvervangend Nederlandse Permanente Vertegenwoordiger en Europarlementariër Gerben-jan Gerbrandy. - Onder leiding van gedeputeerde Van der Hoek heeft een gesprek plaatsgevonden met de Europese Commissie en twee Noord-Hollandse ondernemingen over belemmeringen in internationale wet- en regelgeving.	
Vervolg:	- Nader te bepalen.	
5.3 IPO samenwerking knellende regels		**2020**
Actie:	*In IPO-verband zetten wij ons in voor een gezamenlijke provinciale structuur en database waarin wij gezamenlijk op een efficiënte wijze belemmerende regelgeving aggregeren.*	
Gerealiseerd:	- Deelname IPO overleg CE. - Deelname IPO overleg circulair inkopen. - Overleg over Versnellingshuis voor circulaire economie van het Rijk samen met VNO-NCW.	
Vervolg:	- Bijdrage aan invulling Versnellingshuis. - Afstemming met andere provincies voortzetten.	
5.4 MKB loket verzamelen knellende regels		**2020**
Actie:	*Ons MKB Innovatieloket (onderdeel van het MKB Investeringsgereedprogramma) richten wij zo in dat belemmeringen in regelgeving op goede wijze worden verzameld en tegelijk stimuleren wij via onze netwerken ondernemers om barrières die zij ervaren te melden.*	
Gerealiseerd:	- Van maart tot en met juni 2018 heeft de provincie een meldpunt opengesteld voor ondernemers om provinciale of gemeentelijke belemmeringen in regelgeving in te dienen. De ingediende casussen zijn in twee dialoogtafels besproken en afgehandeld. - Het loket is binnen MRA-verband overgenomen en verder ontwikkeld. - Vanuit PIM zijn ook belemmeringen in wet- en regelgeving doorgegeven.	
Vervolg:	- Openstelling loket voor belemmeringen in wet- en regelgeving binnen MRA.	
5.5 Samenwerking met koepelorganisaties		**2018**
Actie:	*Wij gaan een samenwerking aan met koepelorganisaties van werkgevers en met creatieve hubs – netwerkorganisaties in de haarvaten van de verschillende sectoren die weten tegen welke regelgevende barrières circulaire ondernemers aanlopen.*	
Gerealiseerd:	- Er is een partnership met Impact Hub gestart om een Noord-Hollands circulair ecosysteem verder uit te bouwen. Hierdoor zal er op regelmatige basis contact zijn met circulaire ondernemers. - Overleg met koepelorganisatie VNO-NCW.	
Vervolg:	- Met Impact Hub wordt het Noord-Hollandse circulaire ecosysteem verder uitgebouwd. Er zal in de evenementen aandacht worden besteed aan belemmeringen in wet- en regelgeving.	
5.6 Met RUD's en OD's Ruimte in Regels onderzoeken		**2019**
Actie:	*Wij organiseren samen met de Noord-Hollandse Regionale Uitvoeringsdiensten en Omgevingsdiensten een traject waarin wij ook kijken naar mogelijkheden om doorlooptijden en efficiëntie bij aanvragen van circulaire initiatieven te verbeteren. Als kader voor dit traject nemen wij de uitgangsprincipes van de Omgevingswet ter hand.*	
Gerealiseerd:	- Verkennen rol voor RUD/OD in belemmerende regelgeving.	
Vervolg:	- Bijeenkomst over rol voor OD/RUD in signalering belemmeringen regelgeving in april (ook spoor 2).	

5.7 Onderzoek naar experimenteerruimte en regelvrije zone's		2019
Actie:	*Om ruimte te geven aan experimenteren onderzoeken wij - bijvoorbeeld in combinatie met de uitvoering van Living Labs - de mogelijkheid tot toepassing van regelvrije zones*	
Gerealiseerd:	- Verkennen experimenteerruimte en regelvrije zones met provincie Zuid-Holland	
Vervolg:	- Beoordeling van mogelijk regelluwe locaties.	
5.8 Quick scan belemmeringen in provinciale regelgeving uit laten voeren		**2017**
Actie:	*Quickscan naar belemmeringen in provinciale regelgeving*	
Gerealiseerd:	- Uitgevoerd.	
Vervolg:	- Niet nodig.	

Financiën

Budget Actieagenda circulaire economie: € 95.000,-. In 2018 bedroegen de uitgaven € 40.000,-.

Leerpunten

Belemmerende regelgeving gaat over een drietal aspecten: vermeende belemmeringen door interpretatie, bestaande belemmeringen en gewenste belemmeringen. Het gaat ook over een zoektocht naar nieuwe regels voor circulaire economie en over de partners in signalering van kansen en beperkingen.

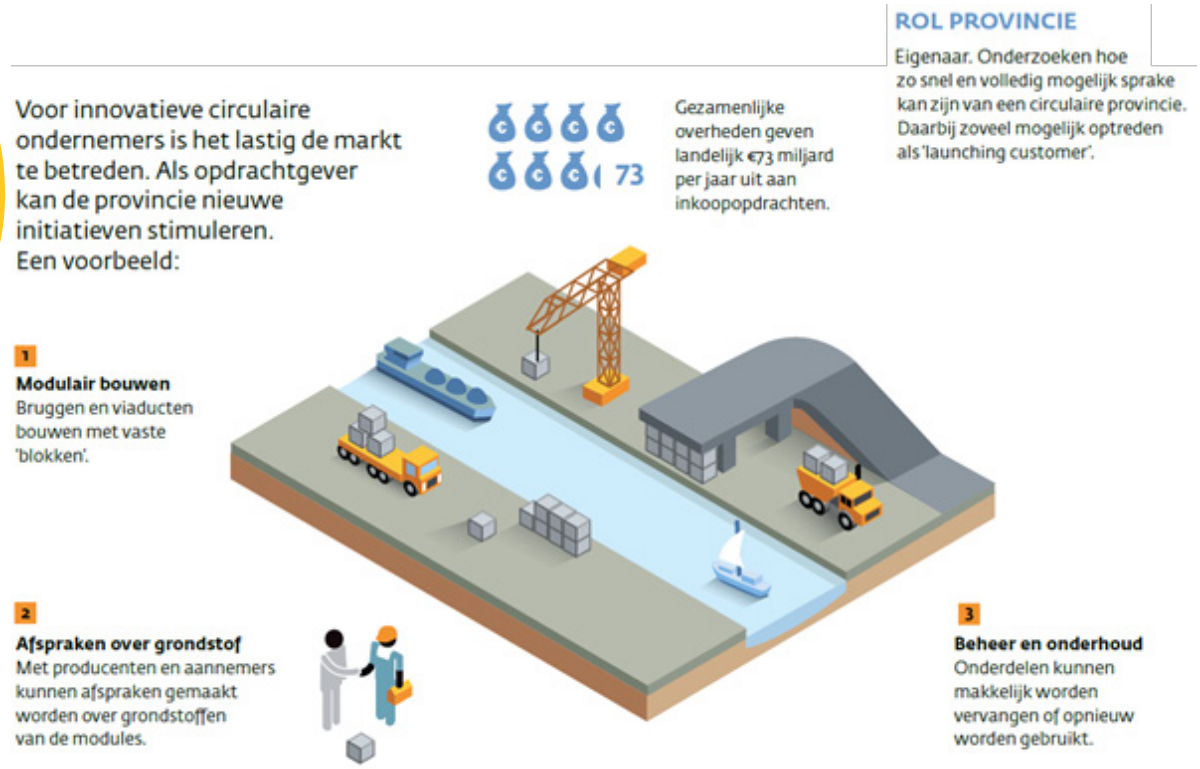
- Als het gaat om vermeende belemmeringen, dan speelt beleving bij de ondernemer en interpretatie bij de overheid een rol. In goed overleg is dit op te lossen.
- Als het gaat om bestaande belemmeringen dan is het met name de definitie van afvalstof die in een circulaire economie een grondstof is. Bedrijven willen geen afvalverwerker zijn en niet heel lang op vergunningen moeten wachten. Het gaat ook om NEN-normeringen van circulaire producten, zoals die gevraagd worden bij bijvoorbeeld aanbestedingen (zoals voor met natuurvezel versterkt beton).
- Als het gaat om gewenste belemmeringen dan is er de vraag om ruimte te maken voor circulaire producten tegenover de gangbare lineaire. Het gaat op korte termijn om belemmeringen op wegwerp-plastics, mengtextiel en virgin grondstoffen. Op langere termijn op alle producten waar duurzame alternatieven voor zijn.
- Als het gaat om nieuwe regels voor de circulaire economie dan gaat het om milieurisico's en hinder die bij verwerking en productie blijken te horen.
- Als het gaat om signalering van beperkingen dan is dat niet alleen het formele gesprek of melding bij het loket, maar ook de informele mededeling en bedrijfskennis van belang. De provincie zal hiervoor gebruik maken van OD/RUD, koepelorganisaties en netwerken, naast het directe contact. De OD/RUD zal hiervoor een adviserende rol verder moeten ontwikkelen.

Belemmerende regelgeving die gevonden wordt of gewenst is zal ook goed geadresseerd moeten worden. Gaat het om ruimtelijke regels van een gemeente of internationale afspraken, heeft de provincie een directe rol of is het Rijk aan zet.

Achtergrond bij instrumenten

Meldpunt regelgeving en dialoogtafels: Van maart tot en met juni 2018 heeft het meldpunt opengestaan. Er zijn 22 belemmeringen door 12 stakeholders ingezonden. Van de 17 concrete casussen zijn er 11 in behandeling genomen. De andere casussen vielen buiten de scope van de bevoegdheden van de provincie. Van de 11 in behandeling genomen casussen hebben 8 relatie met landelijke regels. Slecht 3 knelpunten houden verband met provinciaal en/of gemeentelijk beleid. Opvallend is dat de belemmeringen overwegend uit de agrosector afkomstig zijn. Het betrof onder meer de regelgeving die belemmeringen geeft bij 'bedrijfsmatige thuis-compostering' van eigen reststromen en reststromen van derden, knellende regelgeving bij kringloopstromen in de voedingsindustrie (status materiaal voor-, tijdens-, en na retournering) en status CO_2 bij levering voor (her)gebruik. De casussen zijn in twee dialoogtafels met provinciale vertegenwoordigers, adviseurs van drie Noord-Hollandse omgevingsdiensten en met de indieners van de casussen besproken. Ook het Rijksprogramma Ruimte in Regels was betrokken bij de dialoogtafels.

CREATIESPOOR 6: CIRCULAIRE ORGANISATIE

Beleidsaanname voor dit spoor was:

Alleen al de provincie Noord-Holland geeft jaarlijks zo'n € 200 miljoen uit aan inkoopopdrachten en de uitvoering van diverse publieke werken zoals wegenbouw. Alle overheden tezamen hebben een stevige positie als opdrachtgever en kunnen vanuit die positie veel invloed uitoefenen op bedrijven die opdrachten aannemen om wenselijke maatschappelijke veranderingen teweeg te brengen. In een markt waar vaak al gevestigde concurrerende spelers actief zijn is het soms lastig om met innovatieve circulaire productiemethoden of -modellen direct een meerwaarde en dus goede concurrentiepositie te creëren ten opzichte van bestaande producten. Door aanvullende prikkels in de markt aan te brengen kunnen deze circulaire toetreders door de lastige fasen heen geholpen worden. Met circulair inkopen moedigen wij daarmee potentiële opdrachtnemers, leveranciers en hun partners aan om circulair te opereren. Omdat nog niet altijd helder is wanneer sprake is van circulariteit zijn veel overheden en bedrijven op dit moment aan het onderzoeken wat gepaste criteria zijn voor circulair inkopen en wat daarbij realistische doelstellingen zijn.

Er zijn drie concrete doelen gesteld:

- *Aanscherping van inkoop en aanbestedingsbeleid provincie Noord-Holland t.b.v. circulaire economie.*
- *Helderheid hoe de provincie haar rol als 'launching customer' kan inzetten om innovaties op gebied van circulaire economie een marktkans te bieden.*
- *Onderzoek naar de vervlechting, verankering en kansen van circulaire economie in overig beleid van de provincie Noord-Holland*

Met diverse partijen als de MRA en Noord-Hollandse gemeenten wordt ingezet op circulair inkopen en om kennis hierover te delen. Binnen de eigen provinciale organisatie wordt hier ook op ingezet en ervaring

opgedaan in de vorm van meerdere pilots, zowel in uitvoering als bij de beleidsvorming. Er is ingezet om in breed verband ervaring op te doen met het circulair inkopen en de kennis die zo wordt opgebouwd met elkaar te delen, zowel regionaal als nationaal. Het circulair aanbesteden vraagt om een uitgebreid leer- en ervaringsproces van zowel aanbestedende partij als offrerende partij.

Voortgang punten actieagenda 2018:

Circulaire organisatie		**realisatie**
6.1 Circulair inkopen en aanbesteden		**2017**
Actie:	*Onderzoek naar de reële mogelijkheden voor organisatiebreed circulair inkopen en welke kennis en ontwikkelingsstappen daarvoor nodig zijn.*	
Gerealiseerd:	- Ondertekening intentieverklaring circulair inkopen/ circulair opdrachtgeven met MRA-partners (GS-besluit 19 juni 2018). - Ondertekening en participatie in Green Deal Circulair inkopen 2.0 (GS-besluit mei 2018).	
Vervolg:	- Oprichten betonketen (bouw circulair) en rolbepaling van provincie. - Ondertekening betonakkoord.	
6.2 Rol Launching Customer		**2017**
Actie:	*Onderzoek naar de mogelijkheden van invulling van de rol van de provincie als 'launching customer'.*	
Gerealiseerd:	- Samenwerking in MRA-verband in Community of Practice t.b.v. roadmap circulair inkopen & opdrachtgeverschap (doorlopen). Opbouw kennisbank circulair inkopen (in gang gezet). - Onderzoek reële mogelijkheden voor het organisatie breed circulair inkopen van producten.	
Vervolg:	- Deelname Community of Practice Greendeal Circulair inkopen 2.0. - Onderzoeken welke kennis en ontwikkelingsstappen nodig zijn om producten standaard circulair in te kopen.	
6.3 Actieplan CI (Circulair inkopen) en 3 pilots CI		**2017**
Actie:	*Uitvoering van 3 pilotprojecten circulair inkopen uit te voeren in 2017. Het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen, waaraan de provincie zich heeft gecommitteerd wordt uitgewerkt in het Actieplan. Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI), met daarin inbegrepen circulair inkopen.*	
Gerealiseerd:	- Afronding (circulaire) Europese aanbesteding mobiele telefonie en twee andere circulaire aanbestedingen - Pilot in gang gezet met materialenpaspoort en ontwikkelingen volgen rond Madaster (i.s.m. Prorail en RWS).	
Vervolg:	- 100% circulair inkopen van alle Europese aanbestedingen van werken en leveringen. - Minimaal 3 circulaire aanbestedingen per jaar. - Materialenpaspoort breed inzetten voor GWW projecten (Grond, Weg en Waterbouw) in de provincie.	
6.4 Onderzoek naar volledig circulair bouwen en onderhouden		**2017**
Actie:	*Voor de uitvoeringsprojecten wordt onderzoek gedaan naar volledig circulair bouwen en onderhoud plegen. De mogelijkheden tot inzet van het grondstoffenpaspoort en grondstoffenrotonde wordt onderzocht. Daarbij wordt gekeken naar de mogelijkheden voor gestandaardiseerd modulair bouwen van kunstwerken, zodat onderdelen van kunstwerken eenvoudig te plaatsen zijn en ook uitwisselbaar zijn. Daarbij wordt bekeken welke rol de gebiedscontracten kunnen spelen in het bevorderen van circulariteit. Een en ander wordt uitgewerkt in een actieprogramma.*	
Gerealiseerd:	- Deelname Circulair inkopen Academy van Pianoo. - Lancering NTA (normering, Nederlandse Technische Afspraak) IFD (Industrieel, Flexibel, Demontabel) voor beweegbare bruggen. - Verbetering samenwerking Beleid B&U- Inkoop.	
Vervolg:	- Pilots aanscherpen en uitbreiding normering IFD bouwen - Uitwerken ambities ten behoeve van circulaire economie en energieneutraliteit. - Intern opleidingstraject rond MKI (Milieu Kosten Indicator) en circulair aanbesteden, Kennisopbouw. - Actieagenda met BNL (Bouwend Nederland) en de provincie spannen zich in om met 4 pilotprojecten over circulair bouwen of verbouwen aan de slag te gaan om huidige kennis en kunde verder te ontwikkelen en te delen met de doelgroepen. - Afspraak werkagenda Zaanstad-Midden. Beoordeling of er op dit moment kansrijke pilotprojecten in Zaanstad-Midden aanwezig zijn. Rol provincie: organiseren en faciliteren van het proces om te komen tot een inventarisatie. Inbreng van expertise op het gebied van circulair bouwen. - Meekoppelkansen benutten om circulaire bouwprincipes te arrangeren bij knooppunt ontwikkeling, woningbouwversnellingen en bij nieuwe woningbouwgebieden. - Realisatie Cruquiusbrug start in 2021-2022.	

6.5 CE in nieuw provinciaal beleid		2019
Actie:	*Er vindt toetsing plaats of circulariteit wordt meegenomen in nieuw provinciaal beleid.*	
Gerealiseerd:	- Cursus CE intern voor sector Wonen Grondzaken e.d. - Circulair inkopen als onderdeel van het inkoopbeleid. - Verkenning circulair bouwen plicht bij verkoop grond. - Diverse presentaties voor o.a. marktpartijen.	
Vervolg:	- Brede kennis in organisatie over CE voor eigen werkzaamheden. - Vast aandachtspunt in ontwikkeling beleid. - Versterken van processen om te komen tot circulaire bouwontwikkelingen. Inbrengen van expertise op het gebied van circulair bouwen.	
6.0 Met RUD's en OD's Ruimte in Regels onderzoeken		
Gerealiseerd:	- Oploop voor nieuwe raadsleden. - Deelname Elfwegentocht. - Deelname Hansa Green tour. - Aandacht op de Dag van de Duurzaamheid - Inbreng in Nationale Denktank 2018 over circulaire economie. - Transitiemarkt op 6 juni 2018.	
Vervolg:	- Aandacht in de Week van de circulaire economie - Sustainable Policy Lab, voor een jong volwassen blik op beleid voor de circulaire economie. - Roadshow voor gemeenten over circulair inkopen - Portal/serviceloket voor toegankelijk overzicht circulaire ontwikkelingen. - Circulaire relatiegeschenken.	

Financiën

Budget Actieagenda circulaire economie: € 90.000,-. In 2018 is € 98.000,- besteed. De kleine overschrijding van het budget wordt opgevangen binnen het totaal beschikbare budget voor CE.

Leerpunten

- De aandacht verschuift van het eind naar het begin van trajecten. Dit is een zoektocht waarbij het formuleren van de uitvraag een opgave is, net zoals het vinden van een aanbieder. Behalve een zoektocht is het daarmee ook een groeiproces, zowel aan de vraag als aan de aanbodkant.
- Circular by design vraagt kennis en ervaring die gaandeweg moet worden opgedaan.
- Het circulair inkopen (CI) vergt tijd in de opstartfase. Er zijn verschillende projecten gerealiseerd, maar de vertaalslag naar andere projecten blijkt lastig.
- Een uitwisseling van goede voorbeelden is een vraag intern, en extern. Het ontwikkelen van een ondersteunend portal met een logische verwijzing naar voorbeelden (of andere portals) zal hierbij goed helpen.
- Niet alleen de provincie is op zoek naar voorbeelden en het handen en voeten geven aan de intenties rond circulair inkopen. Met name ook kleine gemeenten worstelen er mee. Door het bundelen van capaciteit in denk- en organisatiekracht en van middelen kunnen we de circulaire economie versnellen.

Achtergrond bij instrumenten

Circulair inkopen betekent dat bij inkoop en aanbesteding de circulariteit van producten onderdeel is van de afweging tot aankoop. Dit is een ontwikkelproces doordat bij de uitvraag niet alle mogelijkheden bekend zijn, en dat deze ook bij de aanbieder niet zijn. In de voorbereiding van de uitvraag en bij de aanbiedingen komen nieuwe kansen in beeld. De provincie als launching customer en als signaleerder van stagnerende ontwikkelingen/belemmeringen. Belemmeringen zoals het nog ontbreken van NEN normen of een (juridisch, politiek) kader om circulariteit een wegingsfactor te laten zijn bij de gunning. Hoe vallen de kosten op de korte termijn te wegen tegen die op de lange termijn (gegeven de aanname van circulair op de korte termijn duurder en op de lange termijn goedkoper zal zijn).

HAARLEM, JANUARI 2019

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland
Directie Directie Beleid | Sector IOT,
Programma Transitie Energie & Grondstoffen

Fotografie
Voorzijde, Zeewierlab, ECN part of TNO

Grafische verzorging
Xeroxmediaservices

Haarlem, januari 2019